

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

Emrah ÇELİK* ve Metin GÜRCAN**

Öz

Özellikle uluslararası literatürde, Türkiye ile PKK terör örgütü arasında yaşanan çatışma genel olarak Kürtler ve devlet arasında etnik bir çatışma olarak tanımlandığı gözlenmektedir. Fakat yaklaşık 30 yıldır PKK'ya karşı savaşan, şu anki sayıları 60.000'i bulan Kürt kökenli köy korucularını göz önünde bulundurduğumuzda durumun hiç de böyle olmadığı görülmektedir. Alanında bir ilk olan bu makale, “koruculuk sistemi PKK terör örgütüne karşı mücadelede faydalı olmuş mudur? “Evet” ise nasıl? Hayır ise “niçin?” sorusuna cevap bulmaya çalışmaktadır. Makale; Köy Koruculuğu sisteminin kısa vadede (1985-1994 dönemi) uygulandığı bölgede güvenliğin sağlanmasına olumlu katkılar yaptığını ileri sürmektedir. Ancak makaleye göre; uzun vadede (1985-2013), yani çatışma süresi uzadıkça ve daha da önemlisi siyasi konjonktür değiştiğinde, koruculuk sisteminin siyasi ve sosyo-kültürel açıdan barındırdığı risklerin güvenlik boyutundaki faydasından daha fazla olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Köy korucuları, PKK, terörle mücadele stratejisi.

Village Guard System in Turkey's Counter-Terror History: A Cause or an Outcome?

Abstract

The conflict in Turkey between the state security forces and the PKK has often been pictured as a war between “Kurds” and “Turks.” But this is not the case since there are currently more than 60,000 Kurdish village guards fighting against the PKK for almost three decades. This article, the first of its kind, will answer the following questions: Has the village guard system worked as a counter-terror strategy; in other words, contributed to the downfall of the PKK initiated violence? If “yes” how, if “no” why?

Keywords: Village guards, PKK, counter terror strategy.

* Yüksek lisans öğrencisi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü emrah2212@mynet.com

** Doktora öğrencisi, Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü metin.gurcan@bilkent.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 24.04.2014

Kabul Tarihi: 21.05.2015

Giriş

Her terörle mücadele ve ayaklanmaya karşı koyma stratejisinde terörist unsurlar veya ayaklanmacılar ile toplumun geri kalanının bağlantısını kesmek mücadelenin sonucunu doğrudan etkileyen kritik bir amaçtır (FM 3-24, 2006:1-20). Bu hedefe ulaşabilmek için, özellikle merkeze uzak, kırsal, dağlık ve aşiret şeklinde yaşanan alanlarda, bölgede yaşayan yerel halktan silahlandırılmış ve örgütlendirilmiş gruplar kurulması sıklıkla uygulanan bir terörle mücadele/ayaklanmaya karşı koyma stratejisidir. Çünkü bu tür sert arazi ve hava şartlarına haiz coğrafyalarda güvenlik güçleri güvenliği sağlama ve sürdürülebilir kılma konusunda harekât, istihbarat ve lojistik boyutlarda pek çok problemle karşılaşabilir. Bu tür sivil gruplara tarihten iki çarpıcı örnek olarak; 1920'lerin başında İngiliz-Hindistan resmi makamları tarafından ortaklaşa kurulmuş olan "Sınır Gözcüleri" (Mason, 1985: xii-i, xiii) ve 1957-1972 yılları arasındaki Vietnam savaşı esnasında Vietnam hükümeti tarafından kurulan "Bölgesel Birlikler ve Halk Birlikleri" (Krepinevich, Andrew, 1988: 218) verilebilir. Son yıllarda ise, Irak'ta kurulan "Irak'ın Çocukları (*Sons of Iraq*)" veya "Anbar Uyanışı (*Anbar Awakening*)" ve Afganistan'da kurulan "Aşiret Güvenlik Kuvvetleri (*Arbakai*)" bu stratejinin uygulandığı güncel örneklerdendir.

ABD'nin 2007 sonrası özellikle Sünni Arapların yoğun yaşadığı "Sünni Üçgeni" olarak bilinen kuzeybatı Irak'ta istikrarı sağlama konusundaki başarısında, yerel halktan seçilen, hükümetten maaş alan ve 100 bin civarında Sünni kökenli silahlı erkeklerde oluşturulan "Irak'ın Çocukları (*Sons of Iraq*)" adıyla tanınan gayri nizami birlikler kritik rol oynamıştır (Filkins, 2008). Teşkil edilen bu "Uyanış Komisyonları" Irak hükümeti tarafından silahlandırılmış daha önceleri teröre destek vermiş gruplardan oluşmakta olup, koalisyon güçlerini ve Milli Irak Kuvvetlerini desteklemek konusunda güç kullanma yetkisine sahiptirler. Daha da önemlisi bu gruplar halkın teröristlerle işbirliği yapmasını engelleme çalışmalarında ve yerel halkın güvenliğinin sağlanmasında Amerikan kuvvetlerine yardımcı olmuşlardır (Malkasian, 2007: 120). Öte yandan, daha önce terörü desteklemiş birey veya aşiretleri silahlandırma politikasının bazı riskler taşıdığı ve adli vakalarda artış, kaçakçılık, organize suçlarda artış, kan davalarında artış gibi istenmeyen birtakım sonuçlarla karşılaşılacağı de görülmüştür (Rubin ve Rod, 2009). Yine de stratejik açıdan konuya yaklaşıldığında akılda tutulması gereken, bu kuvvetlerin 2007 yılında Sünni direnişin yoğun olduğu Irak'ın en istikrarsız bölgelerinde güvenliğin sağlanması sürecinde önemli rol oynadığı gerçeğidir.

Afganistan'a bakıldığında, 2009 yılının başlarında Koalisyon güçleri ve Afganlı yetkililer, Vardak bölgesinin pilot bölge olduğu iki yeni program üzerinde çalıştıklarını deklare etmişlerdir: "Sosyal Yardım Programı(SYP)" ile bölgede kanaat önderi olarak tanınan elit kesimden oluşan yerel konseyler ve "Toplum Koruculuğu Programı(TKP)" ile yerel gayri nizami birlikler kurmak amaçlanmaktaydı (William, 2007). Açıklanan plana göre Vardak bölgesinde bulunan 8 şehrin her birinde 100-200 kişilik gruplar oluşturulmuştur. Böylece 2001 yılından beri böl-

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

geye planlanan operasyonlar için de uygun bir zemin hazırlanmıştır (Filkins, 2008). ABD'li Orgeneral McKiernan, SYP'nin, aşiret reisleri, din ve kanaat önderlerinden oluşan konseyler vasıtasıyla çalışacağını ve bu konseylerin kritik karar alabilen ve hesap verebilen yapılar olacağını özellikle vurgulamıştır. SYP bünyesinde oluşturulan bu konseyler Afgan hükümeti tarafından yasal, yerli hükümet temsilcileri olarak görülecek ve kapsamı henüz belirlenmeyen bir takım devlet yetkileriyle donatılacaklardı. TKP bünyesinde yetiştirilecek birliklerin de bu yerel konseylere karşı sorumlu olacağı kararlaştırılmıştı (Boon ve El Aziz, 2011: 123). Ancak daha sonra TKP birliklerinin Afgan ulusal güvenlik güçlerine bağlı çalışacağı ve yardıma ihtiyaç duyulduğunda çağırılacak şekilde güvenlik güçleri ile sürekli irtibat halinde bulunan ve göreve hazır olarak bekleyen takviye bir kuvvet şeklinde kullanılacağı açıklanmıştır (Clegg, 2009: 1-25). TKP birlikleri bölgesel alan savunması ile görevlendirilecektir. ABD'nin Afganistan büyükelçisi William B. Woods (2007) programın amacının insanların evlerini, köylerini ve toplumlarını korumalarına yardım etmek olduğunu, hiçbir şekilde belirlenmiş sınırların aşılıp başka insanların rahatsız edilmesine izin verilmeyeceğini vurgulamıştır. Resmi olarak, Amerikan otoriteleri bu gruplara silah dağıttığını kabul etmemiştir (Tariq, 2008: 11-12). Fakat pek çok kişiye göre Koalisyon Güçleri, gayri resmi olarak sistematik bir şekilde bu yerel milis güçlerine silah dağıtmaktaydı (Filkins, 2008).

Yukarıda verilen örneklerden anlaşılacağı üzere, yerel halktan silahlı gruplar kurmak bir terörle mücadele veya ayaklanmaya karşı koyma stratejisi olarak şu amaçları gerçekleştirmeye yardımcı olmaktadır;

- Teröristlerin hareket kabiliyetini azaltmak,
- Teröristleri halkın geri kalanından tecrit etmek,
- İnsan istihbaratını nitelik ve nicelik yönünden artırmak,
- Güvenlik güçleri üzerindeki baskıyı azaltmak,
- Teröristlere destek vermiş bazı kesimlerin güvenlik güçlerinin yanında yer almasını sağlamak,

Sivillerin katılımıyla oluşacak kuvvet tasarrufu sonucunda güvenlik güçlerini daha etkili olacakları diğer yerlerde konuşlandırmak (Kilcullen, 2008, 174).

Yerel halkın silahlandırılması stratejisi Irak ve Afganistan'da başarılı sonuçlar doğurmuş mudur? Ne yazık ki bu soruya doyurucu bir cevap verebilmek için açık kaynaklarda ulaşılabilecek yeterli kaynak yoktur. Akademik literatür Irak ve Afganistan'da oluşturulan yerel milis kuvvetlerinin kısa ve uzun vadedeki sonuçları hakkında güvenilir kaynaklar sunamamaktadır. Bunun sebebi de mevcut literatürün birçok spekülasyona sebebiyet verebilecek şekilde sınırlı ve objektif olmayan gazete makale ve haberlerini yansıtıyor olmasıdır.

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRÇAN

Bu çalışma ile, yerel halktan silahlı unsurlar oluşturmanın etkinliğini daha iyi anlamak için, 1985 yılında başlatılan ve 28 yıldır Türkiye’de uygulanan Geçici Köy Koruculuğu Sisteminin bir analizini sunmayı amaçladık. Kuruluşundan bugüne kadar, PKK terör örgütü yaklaşık 20 bin insanın (bunların 11 bini sivil olmak üzere) ölümünden sorumludur. Bu zaman zarfında yaklaşık 20 bin terörist etkisiz hale getirilmiş ve 6 bin terörist yakalanıp adalete teslim edilmiştir (Ünal, 2012). Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yaklaşık 30 yıl boyunca PKK terör örgütünün neden olduğu şiddete son vermek için, baskıcı ve güvenlik odaklı stratejilerden uzlaşmacı stratejilere uzanan bir perspektifte terörle mücadele politikalarını belirlemiştir.

Bu politikalarından biri olan Geçici Köy Koruculuğu sistemi hukuki dayanağını 1924 yılında kabul edilen 442 sayılı Köy Kanunu’ndan alır. Esasen Köy Koruculuğu sisteminin geçmişi, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş yılları olan 1920’lere kadar uzanmaktadır. Kurtuluş savaşı mücadelesi nedeniyle oluşan otorite boşluğundan yararlanmak isteyen çetelerden köylü halkı korumak için benzer bir uygulama 1920’lerde başlatılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, PKK terör örgütünü ilk etapta “bir grup eşkiya” olarak değerlendirmiş ve 3 şehirde yaklaşık 800 köy korucusunu göreve çağırmıştır. Fakat müteakip aylarda terör örgütünün eylemleri arttıkça, koruculuk sistemi geliştirilmiş ve maaşlı bir yapıya geçilmiştir. 26 Mart 1985 tarihinde korucu yasasında yapılan değişiklikle birlikte, Ocak 2014 itibarıyla Korucu maaşı yaklaşık 980 Türk lirası olmuştur (Süzer, 2013). Ayrıca Köy Kanununun 74-82. maddelerinde belirtilen maaşa ilave olarak kıyafet yardımı ve bazı sosyal güvenlik hakları sağlanmaktadır. 1985 yılında yapılan en önemli değişikliklerden biri de köy korucularının “geçici kamu görevlisi” statüsünde çalışması olmuştur. Böylece geçici köy korucuları; maaşı devlet tarafından ödenen ve fiilen silahlı bir devlet memuru olan yasal bir çerçeveye oturtulmuştur. Kırsalda jandarma ile yakın işbirliği içinde çalışan korucuların, durumun gerektirmesi halinde silah kullanma yetkileri vardır.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti Devleti Kürt halkının yoğun olarak yaşadığı¹ Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde, yasal bir altyapısı olan, devlet tarafından görevlendirilen, maaşlı, yerel halktan oluşturulmuş bir milis kuvveti meydana getirmiştir. Geçici köy koruculuğu sistemini takviye için 13 şehirde gönüllü köy koruculuğu sistemi başlatılmıştır. PKK terör örgütünün saldırılarının en yoğun yaşandığı 1993 yılında bu sayı 22 şehre çıkmıştır.

Geçici köy koruculuğu ile gönüllü köy koruculuğu arasındaki fark ikincisinin maaş alamamasıdır. 1990’ların sonu itibarıyla korucu sayısı 60 bine yaklaşmış, bu sayı bölgedeki tüm güvenlik kuvvetlerinin 1/3’üne tekabül etmektedir. Ağustos 2013 itibarı ile Türkiye’de 65.456 köy korucusu olduğu, bunların 46.113’ünün geçici ve 19.343’ünün gönüllü statüsünde görev yaptığı dönemin içişleri bakanı tarafından ifade edilmiştir. Korucuların 498’inin bayan olması ayrıca dikkate değer bir ayrıntıdır.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

Korucular göreve başlamadan önce iki hafta temel askeri eğitim almakta ve bulunduğu bölgedeki Jandarma Komutanlığına bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Köy korucularının büyük bir çoğunluğu Irak ve İran ile Türkiye arasındaki sınır bölgelerinde ve aşırı dağlık olan Hakkâri, Şırnak, Van illeri kırsalında görev yapmaktadır. Çünkü PKK uzun yıllardır bu bölgede konuşlanmış ve üslenmesini tamamlamıştır.

Bugünlerde PKK terör örgütü ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti yeni ve hassas bir süreç içerisine girmiştir. Karşılıklı çözüm arayışlarının devam ettiği çözüm sürecinde, bölgedeki silahlı eylemler ise yok denecek kadar azalmış durumdadır. 21 Mart 2013 tarihinde, Türkiye ile aylardır yapılan dolaylı görüşmelerin ardından, Diyarbakır'daki Nevruz bayramı kutlamaları esnasında PKK lideri Abdullah ÖCALAN'ın mektubu Türkçe ve Kürtçe olarak okunmuş; PKK'nın silahlarını bırakması, Türkiye'den çekilmesi, silahlı çatışmanın sonlandırılması ve ateşkes ilanı gibi mesajlar içeren mektup hükümet yetkililerince memnuniyetle karşılanarak, PKK'nın çekilmesinin ardından hükümetin somut adımlar atabileceği ifade edilmiştir. PKK 25 Nisan 2013'te, Türkiye'deki silahlı unsurlarını Irak'ın kuzeyine çekmeye başladığını duyurmuştur (Albayrak ve Parkinson, 2012). Basın, 30 yıllık çatışmanın sonunun gelebileceğini yazmaya başlamıştır (Cemal, 2013). Hükümet ve PKK, artık silahlı çatışmanın sonra erdiğine yönelik karşılıklı açıklamalar yapmıştır (İhlas H.A., 2013).

Tüm bu gelişmeler içerisinde, köy koruculuğu sisteminin devam edip etmemesi konusunda büyük bir tartışma başlamıştır (constanza, 2013). Barış ve Demokrasi Partisi (BDP) Nisan 2013'te, Kürt sorununa barışçıl bir çözüme katkı olacağını iddiasıyla koruculuk sisteminin kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir (Cihan H.A., 15.04.2013). Ancak şu ana kadar hükümetten koruculuk sisteminin kaldırılmasına ilişkin herhangi bir açıklama veya somut adım gelmemiştir. Koruculuk isteminin kaldırılmasını isteyen kesimler, korucuların yasadışı pek çok olaya karıştığını, işkence (US State Dept., 2000), adam kaçırma, yasadışı infaz (Human Rights Watch, 2003) ve hatta bazen terörist kılıfına girerek eylem yapma² gibi suçlar işlediklerini, bu sistemin "kirli geçmişinin" titiz bir şekilde incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Aynı kesimler ayrıca, gerekli incelemelerin sonucunda suçlu olanların yargılanmasını, devletin mağdurlardan özür dilemesini ve koruculuk sisteminin kaldırılmasını talep etmektedir (Özar, 2013). Bu fikirde olanlara göre Kürt sorununun çözülebilmesi ve barış sürecinin devam edebilmesi ancak koruculuk sisteminin derhal kaldırılması durumunda mümkün olacaktır (Hürriyet, 25.04.2013).

Devam eden tartışmalara rağmen, köy korucuları şu an görevlerinin başında bulunmaktadır. Merkezi Ankara'da olan Köy Korucuları ve Şehit Aileleri Federasyonu Genel Koordinatörü ve sözcüsü Ata Altın, geleceğin kendileri için ne getireceğini bilmediklerini ve bir belirsizlik durumunun hâkim olduğunu belirtmektedir.³ 28 yıldır güvenlik güçleri ile beraber görev yapan korucuların

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

geçim kaynaklarını ve haklarını kaybetme riskiyle karşı karşıya olduklarını ifade eden ALTIN, ülkenin bütünlüğü ve bekası pahasına bu güne kadar 1658 korucunun şehit düştüğünü, 3000'den fazlasının ciddi biçimde yaralandığını ve korucuların binlerce kez hayatlarını “devletin birliği ve milletin bölünmez bütünlüğü” için tehlikeye attıklarını vurgulamaktadır. Ata ALTIN açıklamasına şöyle devam etmektedir;

Köy korucuları PKK ile yapılan çatışmaların bedelini ödemiş ve devlete sadakatını ispat etmiştir. Bu nedenle duygularımızı incitecek hiçbir çözümü kabul etmemiz mümkün değildir. Hükümetin geçmişte yaptığımız fedakârlıklara, çabalarımıza, şehit olan ve yaralanan arkadaşlarımıza saygı duyması ve korucuların bu onurlu mücadelesini gölgelemeyecek politikalar üretmek suretiyle bir çözüm bulması bizim beklentimizdir. Hükümetin korucuların devlet tarafından kandırılmadığını ve boşu boşuna şehit düşüp, gazi olmadığını ispat etmesi gerekmektedir.

Ata ALTIN ayrıca Koruculuk sistemi kaldırılır, silahlar ellerinden alınır ve devlet kendilerini koruyamaz ise PKK terör örgütünün intikam timleri kurarak kendilerine saldırı düzenleyebileceği yönünde duyurular aldıklarını belirterek bu konuda uyarılarda bulunmuştur. 13 Ocak 2013 tarihinde Şırnak'ta tanınan ve sevilen bir korucular olan Hasan CANER'in silahlı saldırı sonucu hayatını kaybetmesi ve son iki yılda 6 korucunun infaz şeklinde gerçekleşen şüpheli ölümleri bu iddiaların dikkate alınması gerektiğini göstermektedir (Aktif haber, 12.01.2014).

Türkiye'deki koruculuk sistemine ilişkin olarak Ata Altın'ın söylemlerini teyit eder nitelikte olan Avrupa Birliği 2013 İlerleme Raporuna göre;

Devlet tarafından silahlandırılmış ve maaşlı 50 binden fazla kişiden teşkil, yarı askeri bir yapı olan koruculuk sisteminin lağv edilmesi için hiçbir adım atılmamıştır. Bazı köy korucuları barış sürecini desteklediklerini ancak sosyal ve mali geleceklere dair endişe duyduklarını ifade etmektedirler. Rapor şu ifadeler ile son bulmaktadır; Koruculuk sistemi endişe yaratan bir sorun olarak ortada durmaktadır (AB Türkiye İlerleme Raporu, 2013).

Koruculuk sistemini ele aldığımız bu çalışma aşağıdaki sorulara cevap arayacaktır;

1. Köy Korucu sistemi terörle mücadelede işe faydalı olmuş mudur, diğer bir deyişle PKK terörünün azalmasına katkı sağlamış mıdır? “Evet” ise nasıl, “hayır” ise niçin?

2. Terörle mücadelede sivilleri kullanmanın kısa ve uzun vadede avantaj ve dezavantajları neler olabilir?

Bu çalışma, Türkiye'de 28 yıldır uygulanan Köy Koruculuğu sisteminin incelenmesi, gelecek yıllarda bu konu hakkında yayınlanacak akademik çalışmalar için

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

konunun hangi temelde ele alınması gerektiğine dair faydalı tecrübeler sunabilir. Alanında ilk olan bu makalenin temel argümanı şudur: Köy Koruculuğu sistemi, kısa vadede (1985-1999) uygulandığı illerde güvenliğin sağlanmasına olumlu katkılar yapmıştır. Ancak bu sistem uzun vadede (1985-2013), yani çatışma süresi uzadıkça ve daha da önemlisi siyasi konjonktür değiştikçe, siyasi ve sosyokültürel açıdan barındırdığı riskler güvenlik boyutundaki faydasından daha fazla olduğu görülmektedir.

Türkiye'deki Köy Koruculuğu sistemini analiz eden bu makalenin ilk bölümü aşağıdaki konuları ele alacaktır;

1. Köy Koruculuğu sisteminin aleyhindeki ve lehindeki argümanlar nelerdir?
2. Devlet Köy Koruculuğu sistemine neden başvurmuştur?
3. Köy Koruculuğu sisteminin hukuki altyapısı nedir?
4. Köy Korucuları nasıl yönetilmiş ve hangi amaçlar doğrultusunda kullanılmıştır?
5. Köy Koruculuğu sistemi teröristlerin hareket kabiliyetini sınırlamada ve halkın geri kalanından teröristleri ayırtmada korucular başarılı olmuş mudur?
6. Köy Koruculuğu sistemi İlk beş yılda teröristlerin yaptığı saldırıların önlenmesinde büyük katkılar sağlamış mıdır?
7. Zaman içinde Köy Korucularının etkinliği azalmış mıdır?

Makalenin ikinci kısmı, PKK'nın kuruluşundan itibaren geçirdiği stratejik değişim ile Köy Koruculuğu sisteminin arasındaki benzerlikleri basında yer alan ve Türkiye'de Köy Koruculuğu sistemi karşıtı veya yanlısı olan kesimlerden tanınmış kişilerle yapılan mülakatlar temelinde ele alacaktır. Hükümet yetkilileri ve korucularla beraber görev yapmış güvenlik güçleri ile yapılan röportajlara yine bu kısımda değinilecektir. Çalışma, alınan dersler bölümü ile son bulacaktır.

Teorik Arka Plan

Genel anlamıyla, terörü minimize etmeyi veya sonlandırmayı amaçlayan stratejiler birbirine zıt iki anlayışa sahip olma eğilimindedir. İlk yaklaşım, aşırı güç kullanma, askeri operasyonlar düzenleme, ekonomik yaptırımlar uygulama, olağan üstü hal ilan etme vb. gibi "güvenlik odaklı" uygulamaların yapılmasını öngören caydırıcılık temellidir. İkinci yaklaşım ise; sosyal, politik ve ekonomik reformlar uygulayarak terörün beslendiği kaynakları kesme anlayışına sahip daha kapsayıcı olan uzlaşmacı temellidir (Ünal, 2012). Terörü bir sebep olarak gören caydırıcılık temelli yaklaşım, insanların kendi menfaatlerini düşünen, rasyonel bireyler olduğu

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

varsayımından hareket ederek, terör içerikli eylemlere karışmanın bedelinin göğüslenemeyecek kadar ağır olması durumunda insanların terör olaylarına katılmaktan vazgeçeceklerini öngörmektedir (Sandler ve Enders, 2004). Bu yaklaşım militan ve sempaticanları, baskıcı tedbirlerle cezalandırma anlayışını benimser. Terörü bir sonuç olarak gören uzlaşmacı yaklaşım ise, teröre neden olan dinamikleri ortadan kaldırmak, terörü doğuran sebepler konusunda toplumsal algıları değiştirmek ve bu sayede bireyleri terör olaylarına karışmaktan vazgeçirmeye dayanır. Bu yaklaşıma göre eğer toplum terör faaliyetlerini haklı ve gerekli görüyorsa bu durum büyük bir tehlikedir. Dolayısıyla, sadece teröre bulaşmış gruplara yönelik değil daha geniş kitlelere yönelik terörle mücadele politikaları üretmek gerekir (Bock, 2007).

Yöntem ve Veri Toplama

Bu çalışmada kullanılan veriler, Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 1984-2007 yılları arasında PKK terör örgütü tarafından yapılan saldırıların sayısındaki değişimi gösteren veri seti ile konuya taraf olan kesim ve kişilerle yapılan mülakatlardan edilmiştir. Bu mülakatlar, Köy Koruculuğu sistemi tartışmalarına müdahil olan tüm tarafların görüşlerini yansıtabilmek için beş farklı grupta yapılmıştır;

- Mardin, Şırnak, Hakkâri ve Van illerinden 20 korucu, Geçici Köy Korucuları Federasyonu başkanı Orhan KANDEMİR ve aynı derneğin koordinatör sözcüsü Ata ALTIN,
- Bir vali,
- Güneydoğuda TSK'nın değişik kademelerinde komutanlık yapmış, çatışmalara katılmış ve korucular ile yakinen çalışmış 6 yüksek rütbeli subay,
- Türkiye'deki Köy Koruculuğu sistemi üzerine yapılan tartışmaları yakından takip eden, İnsan Hakları Derneği Türkiye Genel Başkanı Öztürk Türkddoğan ve çeşitli Sivil Toplum Kuruluşu temsilcileri,
- Şırnak ve Mardin illerinden 4 PKK sempaticanı.

Özetle, Şubat- Aralık 2013 tarihleri arasında Ankara, Mardin, Hakkâri ve Şırnak illerini kapsayan toplam 34 mülakat yapılmıştır.

Köy Koruculuğu sistemini incelemenin hem izlenecek yöntemler hem de tatmin edici bilgi sunmak anlamında zor bir alan olduğunun hatırdta tutulması gerekir. Her şeyden önce, bu alanda yapılmış akademik çalışma bulmanın zorluğu bir yana, Türkiye'deki kutuplaşmış, politize olmuş kitleler göz önüne alındığında, çatışmalarda korucuların oynadığı rol üzerine yazılmış tarafsız, objektif kriterlere dayalı bir çalışma bulmak neredeyse imkânsızdır. Mülakat yapılan gruptan ve baskından bir kesim, Köy Koruculuğu sisteminin devletin bölgede yaşayan Kürtleri

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

kontrol altında tutmak için başvurduğu bilinçli, baskıcı bir politikası olduğunu iddia etmektedir (Paker, 2004: 16). Aynı kesim, korucuların pek çok suç işlediğini (köy boşaltma, öldürme, arazi gaspı vb.) iddia etmektedir (Human rights Watch, 2010: 458). Hatta bazıları Köy Koruculuğu sisteminin devletin bu bölgelerde ne kadar aciz olduğunu bir göstergesi olduğunu ileri sürmektedirler (Paker, 2004: 8).

Diğer bir grup ise, Köy Koruculuğu sisteminin yasal bir düzenlemeye sahip olduğunu, korucuların faaliyetlerinin vali, kaymakam ve güvenlik güçleri tarafından yakinen takip edildiğini ve daha da önemlisi, korucuların PKK'nın 1994 yılında bozguna uğratılmasında çok önemli rol oynadığını iddia etmektedirler (Özdemir, 2012: 35).

Köy Koruculuğu Sistemini Savunan Argümanlar

1. PKK başlangıçta, Marksist-Leninist stratejiyi benimseyerek kırsal alanda hakimiyet kurmak ve meşruiyet kazanmayı amaçlamıştı. PKK bu amacına ulaşmak için, bölge halkını baskı ile korkutmak ve devleti aşırı tepki göstermeye mecbur etmek maksadıyla köy baskınlarına başlamıştı. PKK'lular köylere saldırdığı için başlangıçta devlet tarafından yerel eşkiya olarak adlandırıldı. Böylece, bazı yasal değişikliklerle, köy yasası düzenlendi ve köy koruculuğu sistemi PKK terörünün bir sonucu olarak başlamış oldu (Ünal, 2012).
2. PKK terörizminin şiddetinin dizginlenmesine yönelik bir terörle mücadele stratejisi olan Köy Koruculuğu sistemi bir başarı hikâyesidir. Bu sistem zamanla Türkiye'nin terörle mücadele stratejilerinden çok önemli bir yer almıştır. Eğer koruculuk sistemi başlatılmasaydı, bölgedeki devlet otoritesi çökebilirdi.⁴
3. Köy korucuları teröristlerin hareket kabiliyetini kısıtladı, teröristlerin halkın geri kalanından izole edilmesini sağladı ve bölgesel hâkimiyet kurmalarını engelledi (Özdağ, 2004: 5).
4. Köy korucularının ana motivasyon kaynağı bazılarının iddia ettiği gibi para değildir. Bu dünyada kim aylık 900 TL. civarı bir para için hayatını riske eder? Köy korucuları ülkelerini sevdikleri ve onun bütünlüğünü muhafaza etmek için tüm bu riskleri göze almaktadırlar.⁵
5. Köy korucuları hem bölge hem de teröristlerin faaliyetleri hakkında güvenlik güçlerine istihbarat sağlamışlardır.⁶
6. Köy korucuları güvenlik güçleri tarafından korucu olmaya zorlanmamışlardır. 25 bin civarında gönüllü korucu devletten maaş almadan hizmet et-

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRÇAN

mektedirler. Bu durum korucuların vatan sevgisiyle hizmet ettiklerine somut bir örnektir (Özdemir, 2012: 37). 1985 yılından bu güne kadar yaklaşık 90.000 kişi koruculuk yapmasına rağmen hiçbir zaman koruculuktan toplu ayrılmalar yaşanmamıştır⁷.

7. PKK terör örgütünün terörist sayısı, zirve yaptığı ve 11 bin seviyelerine ulaştığı 1990 yıllarında bile, hiçbir zaman korucu sayısını geçememiştir. Bu sayılar PKK terör örgütüne olan desteğin düşük seviyede kaldığını ispatta bir göstergedir (Özdemir, 2012: 45).

Köy Koruculuğu Sistemine Karşı Olan Argümanlar

1. Devlet kardeşi kardeşe kırdırmıştır. Köy koruculuk sistemi olmasaydı, terör hiçbir zaman bu denli yoğun yaşanmayacaktı⁸.
2. Koruculuk sistemi devletin Kürt sorununa yaklaşımının tipik bir örneğidir. Sistem bölgedeki tansiyonu yükseltmiştir. Temel askerlik eğitimi bile almamış olan köy korucularının silahlandırılıp görevlendirilmeleri tüm bölgenin istikrarsızlaşmasına katkı yapmıştır. Koruculuk sistemi Kürtlerin sosyal yaşamlarını adeta bitirme noktasına getirmiştir (Bacık ve Bazen, 2011).
3. Koruculuk sistemi devletin acizliğinin bir göstergesidir. Kürtler arasındaki rekabet ve sürtüşmeler şiddetin yoğunluğu ve çatışmanın sonuçlarına dair bilgiler sunmaktadır. Koruculuk sistemi devlet tarafından köylüleri korucu yapmak suretiyle bir baskı unsuru olarak kullanılmıştır (Paker, 2004: 16).
4. Korucuların disiplin anlayışı zayıftır ve korucular yeterli eğitimi almamışlardır.⁹
5. Köy korucuları geçmişte sürekli olarak uyuşturucu madde kaçakçılığı, yolsuzluk, hırsızlık, tecavüz vb. gibi hukuk dışı eylemlerde bulunmakla suçlanmışlardır. Devletin nezaret görevini tam yapmadığı, pek çok olayda korucuları kolladığı iddiaları problemlerin artmasına neden olmuştur.¹⁰
6. Türkiye'deki korucuların pek çok insan hakları ihlali yaptığına ilişkin endişeleri belirtir raporlar mevcuttur. İnsan Hakları İzleme Komisyonu ve Freedom House düşünce kuruluşu, zamanında köylerini boşaltmış olup şimdi geri dönmek isteyen ailelerin korucular tarafından engellendiğine dair raporlar hazırlamıştır (Essiz, 2009).
7. Köy Koruculuğu Sistemi, zaten pekçok sorunu olan bölgenin, güven duygusunu zedelemiş ve etnik temelde ayrışmayı derinleştirmiştir (CORI, 2011).
8. 1990'larda terör nedeniyle köylerini boşaltan aileler köylerine geri döndük-

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

lerinde evlerinin ve topraklarının korucular tarafından kullanıldığını görmekteydiler (Recknagel, 2009).

9. Köy Koruculuğu Sistemi sivilleri daha korumasız hale getirmiştir (Minority Rights Group International, 2006).
10. Aşiretler, bölgede devleti temsil eden bürokratlarla iyi ilişkilere sahip olduklarından, hükümetin bölge ve şehir merkez teşkilatlarına politik baskı yapmak suretiyle korucuların işe alınma safhasında etkili olmaktadır. Bu durum bölgedeki feodal/aşiret yapısının güçlenmesine neden olmaktadır (CORI, 2011).

Türkiye'deki Köy Koruculuk Sistemine ilişkin olarak; ne koruculuk sistemine karşı olanların söylediği kadar "kirlili ve karanlık," ne de sistemi savunanların söylediği kadar "temiz ve başarılı" olduğunu söylesek hata yapmış olmayız. Gerçekler ortadadır. Yani, bu çalışma varolan önyargılar üzerinden olumlu/olumsuz bir hükme varma ya da değerlendirme yapma amacı gütmemektedir. Çalışmanın amacı; öncelikle koruculuk sistemini anlamayı, müteakiben tanımlamayı, son olarak da koruculuk sisteminin çatışmanın doğasına ve geçirdiği safhalara ilişkin ne gibi etkileri olduğunu açıklamaya çalışmaktır.

Koruculuk sistemi terörün bir sebebi değil bir sonucu olduğundan, öncelikle PKK'nın nasıl ortaya çıktığına, ne tür bir strateji benimsediğine ve devletin buna karşı nasıl mukabelede bulunduğuna ilişkin kısa bir değerlendirme yapmak uygun olabilir. Yaklaşık 30 yıldır süren bu sorunu periyotlar halinde incelemek yararlı olacaktır.

Birinci Dönem: PKK'nın Hazırlanma ve Ortaya Çıkış Safhası, 1984-1987¹¹

PKK terör örgütü Abdullah ÖCALAN'ın liderliğinde 27 Kasım 1978 tarihinde Diyarbakır'ın Lice ilçesinin Fis köyünde yapılan ilk ve kurucu kongre ile kuruldu. İlk kongrenin sonunda PKK, politik amacını Bağımsız Birleşik Kürt Devleti kurmak olarak deklare etmiştir. Bu yeni devletin kurulması için belirlenen coğrafya; Türkiye, Irak, İran ve Suriye sınırları içerisinde yer alan topraklardan oluşuyordu. PKK Marksist-Leninist ideolojiye dayalı Sosyal Özgürlük hareketi kapsamında hareket edeceğini bildirdi. PKK; Küba devriminden esinlenen, Stalinist bir organizasyonel yapıya sahip (yukarıdan aşağıya doğru, merkezîyetçi ve hiyerarşik) ve Maoist bir çatışma stratejisi olan "uzun süreli halk savaşını" benimseyeceğini ifade etmekteydi (Ünal, 2012). 1978-1984 arası PKK, sonraki dönemde icra edeceği terör eylemleri için hazırlık yaptı ve Maoist stratejinin bir gereği olarak kırsaldan şehre yöneldi. Bu dönemde PKK hem kendisine bağlı teröristlerin politik ve askeri eğitimleri ile ilgilendi, hem de temel yapısını oluşturup kimlerle ittifak kuracağını belirledi. Amacına ulaşmada PKK kuruluş bildirgesinde de belirtildiği gibi, Maoist stratejinin öngördüğü üç aşamalı stratejiyi benimsedi. Benimsenen strateji, Çin iç

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

savaşında olduğu gibi, birbirinden ayrı fakat birbirini takip eden safhalardan oluşmaktaydı. Bunlar;

- Taraftarlarının güvenini kazanmak için aleyhte yer alan insanlara saldırmak, örgüte yeni katılımlar sağlamak için stratejik savunma yapmak,
- Hükümetin otoritesini zayıflatmak için resmi kişi, kurumlara saldırmak, örgütün otoritesini hâkim kılmak için stratejik denge sağlamak,
- Küçük toprak parçası kazanabilmek için geleneksel savaş taktikleri kullanmak, devrimi gerçekleştirmek için stratejik saldırılar düzenlemek (Ünal, 2012).

M.Coşar Ünal'a göre PKK, özellikle bu dönemde, güvenlik güçlerine saldırmak suretiyle devletin bölgedeki otoritesini bitirmeyi, devlet yanlısı sivillere saldırmak suretiyle de onları baskı altında tutmayı amaçlamıştır. Ümit Özdağ (2004: 10), bu ilk periyotta, devletin PKK saldırılarını ciddiye almadığını ve örgütü birkaç eşkıyadan ibaret sandığını ifade etmiştir. İşte bu nedenle devlet, PKK'ya karşı nitelikli ve kapsamlı bir askeri operasyon düzenlememiş, bunun yerine 1985'de köy koruculuğu sistemini yeniden uygulama yolunu seçmiştir. Köy Korucuları Derneği başkanı Orhan Kandemir, Özdağ'ın tespitlerini onaylar şekilde, 1984-1987 yılları arasında PKK'nın işlediği suçların hem bölge halkı hem de güvenlik güçleri tarafından basit suçlar olarak algılandığını belirtmiştir. Kandemir şöyle devam etmektedir;

“1980'lerin ortasında ben henüz yirmili yaşlarımda başındaydım ve babam Mardin'de bulunan kırsal yerleşim yerlerini korumak için Yenice köy korucusu olmuştu. Saldırıları düzenleyenler halk arasında Apocu diye adlandırılıyordu ve yerel halktan devrim vergisi adı altında para ve lojistik yardım istiyorlar, çocukları zorla örgüte üye yapıyorlardı. Fakat 1990'ların başından itibaren bizler bunların basit bir eşkıya değil, bölgedeki devlet otoritesini yıkmaya çalışan terörist unsurlar olduklarını anladık¹².”

1980'lerde Şırnak'ta bölük komutanı olarak görev yapmış şu an yüksek rütbeli bir subayın açıklamaları ise şöyledir;

“Ben Gabar dağının güneyini ve Cizre-Şırnak yolunu kontrol altında tutmakla görevli birliğin komutanıydım. Apocuların işlediği suçlara karşı Türk askerinin kullanılması gerekip gerekmediğine ilişkin yapılan tartışmaları hatırlıyorum. Kırkkuyu, Sucular ve Kumçatı gibi köylerin ileri gelenleri bu şahısların suçlu olduklarını ve askerlerin karışmamasını istiyorlardı. 1988'de PKK ile yapılan çatışmada ciddi biçimde yaralanmış olan Ömer Can isimli köy korucusunu ziyarete hastaneye gittiğimde askerlerin bu çatışmaya müdahil olmaması gerektiğini söylediğini hatırlıyorum. Ayrıca köylü tarafından sevilen Ali Şanlı isimli şahsın ve ailesinin PKK tarafından öldürülmesinin ardından çıkan kargaşayda hatırlıyorum. Yaklaşık üç gün süren bu karga-

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

şanın ardından, yüzlerce Kürtten oluşan bir grup beni ziyaret etti ve ortaya çıkan bu tehdidi bertaraf etmek için kendilerinin silahlandırılmasını talep etti. Bence, eğer devlet köy koruculuğu sistemini başlatmamış olsaydı bölgede yaşayan Kürtler öyle ya da böyle kendilerini korumak için silahlanacak ve anarşi ve karmaşa hüküm sürecekti¹³.”

1985 yılında 442 Sayılı Köy Kanunu'na eklenen 74'üncü madde köy korucularının görev ve sorumluluklarını şöyle tanımlamaktadır;

Bakanlar kurulu tarafından belirlenen şehirlerde, valinin teklifi ve İçişleri bakanının onayı ile, acil durumun gerektirdiği hallerde, ciddi boyutta şiddet olaylarının vuku bulması halinde, köyde veya civarında, herhangi bir sebeple köylülerin mallarını veya canlarını tehdit eden bir durumun gerçekleşmesi halinde yeterince köy korucusu istihdam edilebilir. Köy korucularının görev yaptıkları süre boyunca maaşları, görevlerinin bitimindeki hakları ve kıyafet yardımı İçişleri ve Maliye Bakanlıklarınca düzenlenir ve ilgili ödenek kaleminden ödenir.

Şu hususu akılda tutmak gerekir ki Köy Kanununda zaten mevcut ve tanımlı olan “köy korucusu” tabiri bu sistemin başlatılmasına neden olmuştur. Korucuların görevleri bu maddede şöyle ifade edilmiştir; eğer yağmacı ve eşkıyalar hasat zamanında köye tehdit oluştursa, köy muhtarı ve ihtiyar heyeti köylüler arasından, gönüllü olmak kaydıyla, silah kullanabilecek olanlarından yeter sayıda korucu seçer, isimlerini kaydeder ve kaymakama bildirir. Eğer kaymakam onaylarsa, bu gönüllü köy korucuları, güvenlik güçleriyle beraber köyü ve köylüyü eşkıyaya karşı korur (Köy Kanunu, 1924): md.74). 1985 yılında Köy Kanunu'nda yapılan değişiklik, köy korucularını askeri yapının içinde ve emrinde konumlandırmamıştır. Korucular; kaymakam, vali gibi devletin sivil otoritelerinin emrinde görevlendirilmişlerdir. Bu durum merkezi hükümet ile aşiretler arasında müzakere sürecinin başlamasına neden olmuştur. Aşiret reisleri kayıt ettirdikleri her bir korucu için alınan silah ve maaştan bir kısmını kendilerine almışlardır. Silah ve paranın dağıtımında oynadıkları kritik rol nedeniyle, aşiret reisleri bölgede sosyal, ekonomik ve politik açıdan çok önemli bir duruma gelmişlerdir.

Evren Balta Paker, Türk Silahlı Kuvvetleri dış tehdide karşı kullanılmak üzere eğitildiğinden dolayı ülke içinde yaşanan çatışmaları sonlandırıp güvenliği sağlayacak bir oluşuma ihtiyaç olduğuna vurgu yapmakta ve koruculuk sisteminin bu ihtiyacı karşılamaya yönelik bir oluşum olduğunu iddia etmektedir (Paker, 2004: 10). Paker şöyle devam etmektedir;

“TSK'nın benimsediği mevcut eğitim sistemi güneydoğu kırsalında görev yapmak, sivillerle yakın temasta bulunmak gibi konuları pek kapsamıyordu. Bu gerçekten hareketle, ordunun yapısında radikal bir değişime gidilmeden korucular, yöreye ait bilgi sağlayabileceklerini, insan istihbaratı konusunda katkı verebileceklerini ve kimlerin örgüt mensubu ya da sempatizanı oldukları gibi konularda resmi otoritenin bilgiye ulaşmasını kolaylaştırabile-

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

ceklerini belirttiler. Korucuların askerlerle birlikte PKK'ya karşı yapılacak olan operasyonlara katılması beklenmekteydi. Korucular bölgeyi ve PKK'nın geçiş güzergâhlarını bildiklerinden dolayı askerler için güvenilir bir yardımcı ve keşif elemanı idiler. Korucuların keşif yapma özelliklerinden Türk ordusunun Irak'ın kuzeyine düzenlediği sınır ötesi operasyonlarda da yararlanılmıştır (Paker, 2004: 10).”

Paker'e göre devlet bölgede PKK ile mücadelesinde yetersiz kalacağını anladı ve çatışmanın sivillerin yaşadığı yerlere taşınmasına sebep olan Köy koruculuğu sistemini başlattı. Paker, ancak iyi eğitilmiş askerlerle sürdürülmesi gereken bu çatışmalarda korucuların kullanılmasının bölgede zaten var olan sosyal tramvanın derinleşmesine ve genişlemesine neden olduğunu iddia etmektedir (Paker, 2004: 18).

Görüldüğü üzere, köy koruculuğu sistemini savunanlar; “devlet asker kullanmadan PKK'yı etkisiz kılmak istedi” derken, sisteme karşı olanlar; “devlet bölgede aciz kaldığından korucuları kullandı” demektedir. Ancak karşı görüşlerin ittifak ettiği husus şudur ki; ilk kuruluş safhasında, devlet PKK'lı teröristleri “yerel eşkıya” olarak algılamış ve korucuların tehlikeyi bertaraf etmek için yeterli olacağını düşünmüştür.

İkinci Dönem: Çatışmaların En Yüksek Seviyede Yaşandığı Yıllar (1987-1993 ortası)

1991 yılında yapılan IV. Kongrenin sonuç bildirgesinde yer aldığı gibi, PKK'lı teröristler Kürt Halkı Kurtuluş Ordusu (ARGK) ismiyle organize olup “kurtarılmış kontrollü bölgeler” oluşturma konseptini benimsemişlerdir. Bu stratejinin amacı Maoist yaklaşımın üçüncü safhası olan aşamalı olarak bölgeyi kontrol altına almaktır. Sonuç olarak PKK bağımsız olmasını istediği Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da çatışmaya başladı. Bu dönemde, PKK ile güvenlik güçleri arasında yoğun çatışmalar yaşandı. Türk ordusu PKK'ya karşı tüm terörle mücadele stratejilerine başvurdu ve hem PKK terör örgütüne hem de taraftarlarına sert bir şekilde karşılık vermiştir.

Bu kanlı dönemde, PKK daha önceden ilan ettiği amacına ulaşmak için, sistematik terörist saldırı taktiklerini kullanarak güvenlik güçlerine zarar vermeye, öğretmen, doktor, mühendis gibi devlet adına hizmet veren memurlar üzerinde baskı kurarak devlet otoritesini sarsmaya ve kendileri ile işbirliği yapmaya yanaşmayan bölge halkını tehdit etmeye yönelik eylemler yapmıştır. 1995 yılında yayımlanan makalesinde Nur Bilge Criss (1995: 17-37) ikinci periyod olarak adlandırdığımız dönemi şu ifadelerle anlatmaktadır:

“PKK vur-kaç tekniği kullanarak yaptığı saldırılarını artırdı ve bunun acı veren sonucu olarak çoğu Kürt kökenli yaklaşık 8000 Türk vatandaşı ha-

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

yatını kaybetti. PKK Kürt kökenli vatandaşları öldürerek üç konuda mesaj vermeyi amaçlamıştır: Birincisi, PKK güçlüdür ve Kürt kökenli vatandaşlar Türkiye Cumhuriyeti Devletine karşı PKK'nın yanında yer almalıdır. Bu amacın çok mantıklı olduğunu söylemek zor olsa da aşiret yapısının hâkim olduğu yerlerde bir politika olarak ortaya çıkabilmektedir. İkincisi, eğer bölge halkı pasif kalmayı tercih ederse bu PKK'ya karşı oldukları anlamına gelir ve PKK'nın yanında yer almamanın sonuçlarına katlanırlar. Üçüncüsü, PKK esas itibarıyla, devlet tarafından silahlandırılan ve terör saldırılarına karşı koyan köy korucularına öfkeli ve korucuları cezalandırmak istemektedir. PKK yalnızca köy korucularını öldürmekle kalmıyor, kadın, çocuk, bebek demeden korucuların tüm akrabalarına adeta soykırım uyguluyordu. Bu katliamlar devlet yanlısı olan aşiretler ile PKK sempatisini olan aşiretler arasında uzun yıllar sürecek olan kan davalarının başlamasına neden olmuştur. 1992 yılına kadar terörist ve PKK'ya destek sağlayanların sayısı 10 bin olmuştur. Bu sayıya ulaşmayı nasıl başardılar? PKK terör örgütü, örgüte yeni katılımlar sağlamak için genç yaşta kadın ve erkekleri kaçırmaya, ya da ergenlik çağına gelmiş gençleri örgüte katılmazlarsa öldürmekle tehdit ediyordu.”

Bu dönemde yaşanan çatışmaların büyük çoğunluğu Güneydoğu Anadolu bölgesinde Olağanüstü Hal uygulamasının ilan edildiği sekiz şehrin¹⁴ kırsalında yaşanmıştır. PKK terör örgütü, eylem yapacağı bölgeyi seçerken, sonuç alıcı olmaya özen göstermektedir. Bu nedenle PKK çoğunlukla bağımsızlık ilan etmeyi düşündüğü bölgelerde eylem yapmıştır.

PKK'nın toprak kazanmaya yönelik stratejisini boşa çıkarmak için, 1991 yılında Türk ordusu kırsalda hâkim yerlerde, belirli aralıklarla sabit bekleyen birlikler bulundurma anlayışına sahip ve “Alan Kontrolü” olarak adlandırılan uygulamadan kırsal bölgeleri kontrol edecek olan ve “Arama ve Tarama Doktrini” olarak adlandırılan yeni bir uygulamaya geçiş yapmıştır. Bu yeni anlayış, teröristlerin tespit edilmesini müteakip, havadan destekli ve korucuların da katıldığı büyük çaplı askeri operasyonlarla, etkisiz hale getirilmesini öngörüyordu. Türk ordusunun uyguladığı bu yeni taktik sonucunda PKK bölgesel zaferler kazanma ve kurtarılmış bölgeler ilan etme amacına ulaşamadı, bu anlamda büyük bir yenilgiye uğradı ve üç yıl içinde çatışan insan gücü sayısının büyük bir bölümünü kaybetti. 1991-1994 yılları arasında yaklaşık 11 bin terörist etkisiz hale getirilmiştir¹⁵. PKK yanlısı yayınlar yaptığı bilinen bir gazeteyle, PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan 1994 yılında Serxwebun dergisine verdiği demeçte, örgütün Türk ordusu karşısında büyük bir yenilgiye uğradığını, bölgesel bir ayaklanmaya kalkışmak için en az köy korucusu sayısı kadar (yaklaşık 60 bin) insana ihtiyaçları olduğunu ve hâlihazırda sayılarının yaklaşık 10 bin olduğunu belirtmiştir (Serxwebun, 1994: 15). Dahası derginin aynı sayısında Öcalan'ın “1994 yılında ya politik ya da askeri çözüm olacaktır” şeklinde politik bir çözüme değinmesinin nedeni de, Türk ordusunun kırsalda terör örgütüne karşı yürüttüğü başarılı operasyonlardır. Bu tarihten itibaren PKK terör örgütü kırsal alanda baskın ve pusu şeklinde terör

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

eylemleri icra etmek şeklinde tanımlanabilecek olan ve uzun yıllardır uyguladığı temel stratejisinde değişime gitmeye başlamıştır. Böylece, üç yıllık başarılı, geniş çaplı askeri operasyonların ardından takip eden yıllarda yaşanan çatışmaların sayısında aşamalı bir düşüş olmuştur.

1993'lerin başından itibaren PKK terör örgütünün neden olduğu şiddet olaylarında azalma yaşanırken yaşanan toplam şiddet olaylarının sayısı (PKK inisiyatifinde ya da değil) 1994 yılına kadar artma eğilimini sürdürmüştür. 1991 yılında Türk ordusunun strateji değiştirmesinin bir sonucu olarak bölgede zaman ve mekân bakımından inisiyatif ordunun eline geçmiştir. PKK'nın askeri açıdan uğradığı yenilgi, yinede, savaş alanında kazanılan taktik başarı milli seviyede uygulanacak politik açılımlarla taçlandırılmadığından örgütün sonu anlamına gelmemektedir.

PKK özellikle bu dönemde terörist bir örgütün tipik özelliklerini sergilemiştir. PKK terör örgütü, örgüte üye 8-10 bin teröristin ordu ve korucuları bozguna uğratmak için yeterli olmayacağını düşündüğünden, bölgede yaptığı operasyonların yoğunluğunu azaltmak ve bölgedeki teröristler üzerinde kurulan baskıyı hafifletmek için Türkiye'nin diğer bölgelerinde eylem yapmaya başlamıştır. Bu dönemde PKK daha seçici bir şekilde, Türkiye'nin batısında sivilleri hedef alan bombalı eylemler ile turistik şehirlerde ve nüfusu kalabalık olan metropollerde intihar bombacılarıyla eylemler düzenlemiştir. Buna ek olarak PKK, kuruluşundan itibaren Kürt kökenli sivil köylülere, özellikle korucular ve ailelerinin desteğini alabilmek için, gözdağı vermeye yönelik yaptığı eylemlere bu dönemde de devam etmiştir. Örgüt bölgedeki halktan mali ve lojistik destek sağlayabilmek için işkence ve silahlı propaganda yöntemlerini kullanmakta, yapılan seçimlerde kendilerine uygun buldukları parti veya adayları desteklemeleri yönünde halkı tehdit etmekteydi. PKK ayrıca otoritesini tesis edebilmek için bölgede görevli öğretmen, müdür, imam vb. gibi meslek erbaplarına yönelik eylemler gerçekleştirdi. Bir terör örgütü olarak destek toplamaya çalışması, hedefleri doğrultusunda eylemler yapmasının yanında, eylemlerinde sivilleri hedef alması örgütün yapısı hakkında fikir vermesi adına bir göstergedir.

Örgütün eylemlerinde yaşanan dramatik artışa paralel olarak, köy koruculuğu sistemi stratejik bir değer olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, aşiret ve akraba bağlarının bölgede çok etkili olduğunun farkında olarak, otoritesini tehdit eden veya kendi yanında yer alan oluşumlara karşı takınacağı tutumda belirleyici olmuştur. Devlet PKK ile yapılan mücadelede yerel desteğin artması için aşiret reislerini yerel otoriteler olarak görmüş ve politik tavrını daha ılımlı ilişkiler kurmak üzere belirlemiştir. Devletin köy koruculuğu sistemi üzerinden bölgede yer alan aşiretlerle kurduğu iyi ilişkilerden rahatsız olan örgüt, devletle işbirliği halinde olan aşiret mensuplarına, köy korucularına ve ailelerine yönelik seçici eylemler yaptı. PKK'nın bu eylemlerinin sonucunda pek çok köy korucusu ve aile ferdi hayatını kaybetmiştir.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

Üçüncü Dönem: Şiddet Olaylarında Azalma (1994-1999)

Bu dönemde PKK bölgede uyguladığı stratejiyi değiştirmeye başlamıştır. Ordunun 1991 yılında başlattığı ve yaklaşık üç yıl süren geniş çaplı askeri operasyonları sayesinde örgütün eylem sayısında aşamalı olarak düşüşler başlamıştır.

Bu dönemde, ordunun başarılı operasyonlarının sonucunda örgütün saldırı gücünü büyük ölçüde kaybetmesi nedeniyle, güvenlik güçleri eski bir doktrin olan "Alan Kontrolü"nü yeni bir anlayışla uygulamaya koymuştur. Bu anlayış temizlenmiş bölgelere jandarma ve korucu yerleştirmeyi öngörüyordu. Bu stratejinin işe yaraması için savunulması zor, uzak bölgelerde yer alan ve örgütün lojistik, insan gücü ve istihbarat anlamında kullanabileceği değerlendirilen köyler boşaltılmıştır.

İnsan Hakları Derneği Başkanı Öztürk Türkdöğen, özellikle bu dönemde, çatışmaların sonuçlarının trajik olduğunu, zorla köylerin boşaltıldığını ve bu boşaltmalarda korucuların da görev aldığını iddia etmiştir. Türkdöğen bu dönemde köy korucularının pozisyonlarını güçlendirmek suretiyle bölge halkı üzerindeki nüfuzlarının arttığını ifade etmiştir. Türkdöğen'a göre eğer devlet köy koruculuğu sistemini başlatmasaydı zorla köy boşaltma, iç göç, yasadışı olarak toprak gaspı ve benzeri nitelikteki insanlar arasındaki tansiyonu yükselten iddia hiç gündeme gelmeyebilirdi¹⁶.

Dördüncü Dönem: PKK Terör Örgütü Liderinin Yakalanması ve Göreceli Çatışmasızlık Dönemi (1999-2006)

1998 yılı Eylülünde Türk ordusu çok sayıda birliğini Suriye sınırında konuşlandırdı ve eğer Suriye PKK terör örgütü liderinin ülkesinde kalmasına daha fazla izin verirse, Türkiye'nin Suriye'yi işgal edebileceği belirtildi. 9 Ekim 1998'te Öcalan Suriye'yi terk etti ve Avrupa'ya kaçmıştır. Şubat 1999'da Kenya'da yakalandı. Öcalan'ın yakalanmasının ardından şiddet olaylarında büyük bir azalma yaşanmıştır. Öcalan'ın yakalanması, hem teröristlerin Irak ve İran sınırındaki güvenli sığınaklarına geri çekilmesine, hem de örgütün silahlı mücadeleyi askıya alıp kendisini politik bir oluşuma dönüştürmesine yol açmıştır. Öcalan'ın yakalanmasının ardından, örgüt varlığını muhafaza edebilmek için çok çeşitli yapısal değişiklikler yapmak suretiyle kendisini modernize etmeye çalıştı. PKK, 2002 yılında kendisini "KADEK", 2003 yılında da "Kongra-Gel" ismi altında yeniden organize etmeye çalışmıştır. Bu yıllar çatışmaların önceki ve müteakip yıllarla karşılaştırıldığında düşük yoğunlukta yaşandığı yıllardır.

Beşinci Dönem: Şiddetin Yeniden Başlaması (2006-2012)

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kurulmasının ardından bölge Kürtleri arasın-

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

daki popülaritesinin giderek artması PKK'yı rahatsız etmektedir. ABD'nin 2003 yılında Irak'ı işgalinin yarattığı politik karmaşadan da yararlanma düşüncesiyle, PKK 2005 yılında silahlı unsurlarını yeniden harekete geçirdi (Tezcür, 2010:775-789). 2006-2012 yılları arasında örgütün TSK'ya karşı verdiği silahlı mücadelede kazandığı önemli bir başarısı olmamasına karşın örgüt ve destekçisi organizasyonlar Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki sempatizanlarının desteğini almaktan menmun görünüyordular. 2005 yılında PKK, ismini PKK/Kongra-Gel olarak değiştirmiştir.

Türkiye'nin PKK/Kongra-Gel terör örgütüne karşı mücadelesi sonucu 2006 yılında şiddet olaylarında artma yaşanmıştır. Özellikle Güneydoğu Anadolu'da, güvenlik güçleri örgüte karşı mücadelede aktif bir tutum sergilemiştir. Örgüt bu dönemde uzaktan kumandalı el yapımı patlayıcı ve bombalar kullanmak suretiyle Türkiye'nin batısında eylemler düzenlemiş, İstanbul'da birkaç bombalı saldırı girişiminde bulunmuş ve sivil zayıtlar yaşanmasına sebep olmuştur. Bu saldırıları kendilerini Kürtlerin Özgürlük Savaşçıları (TAK) olarak tanımlayan ve PKK/Kongra-Gel terör örgütü ile bağlantılı olduğu bilinen oluşum üstlenmiştir. 2006 yılında PKK 500'ün üzerinde kişinin ölümüne sebep olmuştur. Ekim 2006'da PKK'nın tek taraflı ateşkes ilan ettiğini duyurmasının ardından şiddet olayları azalmaya başladı. Fakat yine de güvenlik güçlerinin terörle mücadele kapsamında icra ettiği faaliyetlere karşılık veriliyordu. 2010 yılından itibaren ise PKK, legal ve illegal bütün destekçilerinin katkısıyla yoğun bir şekilde şiddet uygulama amacını benimsemişti. Bu çabalar 2012 yılına gelindiğinde eylemlerin yoğunluğunu 1999 sonrasındaki en yüksek seviyelere ulaştırmıştı. 316'sı terörist olmak üzere toplam 541 vatandaşın hayatını kaybettiği 2012 yılı, PKK'nın Suriye'deki Kürtlerin güçlü bir konuma gelmesinden de yararlanarak şiddet seviyesini artırdığı bir yıl olmuştur.

Altıncı Dönem: Çözüm Süreci (2012-....)

31 Mart 2010 tarihinde, Öcalan örgütün yeni bir döneme girdiğini ilan etti. Bu dönemin amacı kendinden oluşan koşullarla Kürtlerin yaşadığı bölgelerde özerklik ilan etmektir. Demokratik Toplum Kongresinin 14 Temmuz 2011'de Diyarbakır'da yapılan toplantısının ardından düzenlenen basın toplantısında bölgeye Demokratik Özerklik talebi ilan edilir. Aynı gün 13 Türk askeri Diyarbakır kırsalında örgüt tarafından şehit edilmiştir. Öcalan'ın açıkladığı bildirge aynı zamanda KCK (Kürdistan Topluluklar Birliği) yapılanmasının kuruluş amacını da açıklamaktadır. KCK alternatif bir eyalet sistemi kurmayı kolaylaştıracak faaliyetleri organize etmede kullanılacak bir şemsiyedir. Örgüt KCK adını kullanarak yalnızca ismini değil aynı zamanda, özellikle 2002'den itibaren, kullandığı teşkilat yapısını ve propaganda faaliyetlerini de değiştirmiştir. KCK yeni hedefler belirleyen, gerekli yapısal değişiklikleri yapan, 2002'den beri kullanılan yeni isimler altında örgütü organize eden yapının bizzat kendisidir.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

Bu dönemde örgüt politik ve sosyal açıdan bölgede tek hâkim gücün kendisi olduğuna bölge halkını inandırmak için gayret göstermiştir. Örgütün aşiretler arasında uzun yıllardır devam eden sürtüşmeleri, bölgede sıklıkla yaşanmakta olan kan davalarının sonlandırmak için arabuluculuk rolünü üstlenmek istemesi de bu sebeplerdir. Kısacası KCK yapılanmasının kurulduğu 2007 yılından itibaren örgüt, hem politik açıdan faaliyette bulunarak, hem de silahlı propaganda yapmak suretiyle etkin olmaya çalışmıştır.

Hükümetin bu kapsamda Aralık 2012'de "Çözüm Süreci" ismiyle başlattığı terör örgütü ile görüşme süreci ise halen devam etmektedir. Çözüm süreci kapsamında teröristlerin Türkiye topraklarından Irak'ın kuzeyine çekilmesi öngörülmektedir. Bu süreçte PKK tarafından herhangi bir güvenlik görevlisine zarar verilmemiştir. Fakat hükümet kaynakları şu ana kadar örgütün çok az bir bölümünün (%10) çekildiğini ifade etmiştir. Bazı uzmanlar çözüm sürecinde örgüte yaklaşık 2000 yeni katılım olduğunu iddia etmektedirler (Özeren vd., 2014).

M. Coşar ÜNAL bu son döneme ilişkin PKK'nın stratejisini şöyle ifade etmektedir (Ünal, 2012);

- Elindeki silahlı unsurları (HPG, TAK gibi) kullanarak şiddet eylemleri gerçekleştirmek,
- Sivil toplum kuruluşları vasıtasıyla toplumsal, geniş çaplı eylemler gerçekleştirmek, ortamı germek,
- Türkiye üzerinde politik baskı kurmak için uluslararası ortamda ittifaklar kurmak,
- Nihayetinde müzakere etmek suretiyle Türkiye'yi bölgenin özerk bir yapıya geçmesini onaylamaya mecbur etmek.

Terör Örgütü Stratejisinde Yaşanan Değişimler ve Köy Koruculuğu Sisteminin Analizi

Maoist-Kırsal gerilla taktiğini benimsemenin bir tezahürü olarak PKK'nın ilk ve ikinci dönemdeki amacını, güvenlik güçlerine ve sivillere yönelik silahlı eylemler gerçekleştirmek olarak belirlediğini söylemek mümkündür. Devletin ise 1984-1987 yılları arasında örgütün gerçekleştirdiği saldırıları pek ciddiye almadığını, birkaç eşkiyanın köylüye zarar verme girişimi olarak değerlendirdiğini ve tehlikeyi bertaraf etmek için köy korucularının yeterli olacağı kanısını taşıdığını söylemek mümkündür. Köy koruculuğu sistemine bakıldığında yasal düzenlemenin gayet uygun olarak yapıldığı, korucuların sorumluluklarının ve haklarının ne olacağını, yeni korucuların nasıl işe alınıp görevlendirileceğinin ve korucuların hangi eğitimleri alacaklarının net bir biçimde belirlendiği açıktır. Yine de stratejik açıdan

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRCAN

bakıldığında sistemin vizyon açısından çok iyi planlandığını söylemek zordur. Yeni korucuların alınması yetkisi yerel otoritelerde olduğundan dolayı, örgütün gerçekleştirdiği eylem sayısı arttıkça buna paralel olarak korucu sayısı da artmış ve korucu sayısı iki yıl içinde çok da kontrollü olmayan bir büyüme ile 800'den 40.000'e çıkmıştır. Sonrasında da, yerel otoritelerin elinde olan istihdam etme yetkisi nedeniyle devletin koruculuk sistemini merkezden yeterince kontrol altında tuttuğunu söylemek de güçtür.

Mülakat yapılan subaylar ve köy korucuları, koruculuk sisteminin terörle mücadelede başarılı olduğunu, caydırıcılık sağladığını ve PKK terör örgütünün Kürt kökenli vatandaşlardan izole edilmesini sağlamak suretiyle örgütün destek bulmasını engellediğini ifade etmişlerdir. Diğer bir deyişle koruculuk sistemi sayesinde PKK terör örgütü bölgede otoritesini kabul ettirememiş ve tam bir hâkimiyet kuramamıştır.

Karen KAYA terörle mücadelede görev almış generallerle gerçekleştirdiği mülakatlara yer verdiği çalışmasında konuya ilişkin olarak “mülakat yaptığım tüm generaller asimetrik savaş tekniklerinin gelişmesi o yıllarda var olan taktik anlayışın değişmesine yol açtı şeklinde görüş belirtti (Kaya, 2012)” ifadesini kullanmıştır. Generaller, bu tip silahlı gruplarla mücadele etmenin yeni ve daha etkili yolunun “alan kontrolü doktrini” olduğunu ifade etmişlerdir. Bu doktrin, yapılan operasyonların ardından birlikleri bölgede bırakmak suretiyle kontrol sağlamayı öngörmektedir. Generaller bölgeyi 24 saat esasına göre kontrol altında tutmayı gerektiren bu doktrinin uygulanmasında korucuların çok olumlu katkıları olduğunu ve adeta imkânsız başarıklarını ifade etmişlerdir (Bila, 2007). Bu nedenle örgütün ikinci dönemde belirlediği bölgede hâkimiyet kurma amacına yine geniş çaplı askeri operasyonlar ve köy korucularının fedakâr mücadeleleri sayesinde ulaşmadığı söylenebilir.

Yine de korucuların geniş çaplı askeri operasyonlarda görev alması, hatta sınır ötesi operasyonlara katılmaları başlangıçta kendileri için belirlenen köyünü ve civarını silahlı örgütlere karşı koruma görevinin ötesine geçmek anlamına geliyordu. PKK sempaticileri olan bir şahısla yapılan mülakatta kendisi bu dönemde korucuların güvenlik güçleri tarafından amacının dışında kullanılmasının bölgede bu gün bile görülebilen düşmanlıkların tohumlarını ektiğini ifade etmiştir. Aynı şahıs uzun süreli düşmanlıkların oluşmasına neden olan bir diğer etkenin boşaltılan köylerdeki toprak ve meraların korucular tarafından ele geçirilerek gerçek sahiplerine verilmemesi olduğunu vurgulamıştır¹⁷.

1999-2005 arası diğer dönemlerle kıyaslandığında nispeten barışçıl ve çatışmasız geçmiş olup, bu dönemi PKK'nın yapısında zamanla meydana gelen değişimlere paralel olarak devletin koruculuk sistemini revize edebileceği bir dönem olarak değerlendirilebilirdi, ancak bu dönemde böyle bir çalışma yapılmadığından korucu sistemini revize etme fırsatı kaçmıştır¹⁸.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Tarihinde Koruculuk Sistemi: Sebep mi Sonuç mu?

Özellikle 2000 yılından sonra örgütün şiddet stratejisi kuruluşunu takip eden ilk dönemler ile karşılaştırıldığında epeyce değişmiştir. Örgüt politik kampanyaları ve siyasi içerikli mesajları temel vasıta olarak kullanmaya başlamış, şiddet eylemlerini ise bu propagandasını destekler nitelikte gerçekleştirmiştir (Ünal, 2012: 432-455). Örgüt stratejisinde yaşanan bu değişim psikolojik açıdan bölgede hâkimiyet kurmak amacını taşımaktaydı. PKK yanlısı partilerin seçimlere girmeleri, örgütün siyasi içerikli propaganda yapmasına katkı sağlamıştır. Yaşanan bu değişimle şimdi PKK ile mücadele daha da güç bir hal almıştır. Yani örgüt üyelerinin fiziksel olarak halktan ayırt edilebilmesi iyice zorlaşmıştır. Örgütün görünürlüğü azalmıştır. Örgüt üyeleri küçük gruplar halinde, halk arasında kendilerini gizlemek suretiyle faaliyette bulunmaya başlamışlardır. Örgütün bu yeni "bölgede psikolojik hâkimiyet kurma" stratejisine bir karşılık olarak devlet caydırıcılık temelli eski stratejisinden vazgeçmiş ve yerel halkın güvenini kazanacak tutarlı politikalar izlemeye başlamıştır. PKK yanlısı partilerin politik alanda aldıkları seçim desteği örgütün sosyal hareketliliği açısından birçok fayda sağlamıştır (Ünal, 2012). Bölgede görevli bir valinin bu değişime ilişkin düşünceleri şöyledir:

Kürtlerin yaşadığı acıları sonlandırmak için hükümet 2005'ten sonra demokratik reformlara hız verdi. Bu reformlar arasında öne çıkanları şöyle sıralamak mümkündür;

- Anadilde eğitim hakkı,
- Olağanüstü hal uygulamasının kaldırılması,
- Ekonomik açıdan bölgeye yapılan yatırımlar,
- Kürt sorununa ilişkin Akil Adamlar heyetinin çalışmaları,
- Ülke genelinde yapılan yerel yönetimlerin yapısına ilişkin tartışmalar,
- %10 olan seçim barajının düşürülmesi,

Vali, bu dönemde devletin Kürt vatandaşların kalplerini kazanmaya çalıştığını, böylece günümüzde baskıcı uygulamaların anlamsız olduğunu vurgulamak istediğini ifade etmiştir¹⁹.

Hükümetin caydırıcılık ve baskıcı değil yapıcı ve çözüm üretmeye yönelik stratejilerinin bir sonucu olarak köy koruculuğu sistemi sorgulanmaya başlanmıştır. Sisteme yasal açıdan bakıldığında hala korucuların geçici kamu işçisi olup olmadıklarına ilişkin bir kafa karışıklığı mevcuttur. Veysel Erat köy koruculuğu sistemini kamu çalışanı perpektifinden incelemiş ve korucuların kamu görevlisi olarak görülmediğini iddia etmiştir. Yine de geniş anlamda kamu hizmeti veren herkes kamu görevlisidir. Geçici köy korucuları kamu çalışanları arasında hakları ve yetkileri açısından bakıldığında en alt kategoride bulunmaktadır (Erat, 2013). Anayasanın 128'inci maddesine göre hükümetin kamu görevlisi olarak istihdam ettiği

Emrah ÇELİK ve Metin GÜRÇAN

personelin özellikleri, ataması, görev ve yetkileri, hak ve sorumlulukları, ücreti ve sosyal hakları, diğer her türlü konular yasalar aracılığıyla düzenlenmelidir. Anayasanın bu maddesi gereği köy korucuları; vali, kaymakam gibi yerel yöneticiler tarafından istihdam edildiklerinden dolayı, her ne kadar 30 yıldır hizmet etselerde, kamu personeli kategorisinde değildirlir ve bu nedenle kamu görevlerine tanınan hak ve ayrıcalıklara kendilerinin de sahip olmasına ilişkin talepte bulunamazlar.

Köy koruculuğu sisteminin etkinliği açısından konuya yaklaşıldığında, bu yeni dönemde devletin benimsediği yeni strateji ışığında köy korucularının istihdam edilmesine ve terörle mücadelede korucuların üstleneceği role ilişkin kafalarda sorular oluşmaya başlamıştır. İncelenen ilk iki dönem boyunca köy koruculuğu sisteminin karakteristik yapısı ile yerel bölgelerde güvenlik kontrolünün sağlanmasına ilişkin devletin amaçları örtüşmüş, ancak yeni dönemde koruculuk sistemi günün gereksinimlerini karşılamaktan uzak kalmış ve bunun sonucu olarak yeniden ele alınmaya ihtiyaç duymaktadır. Sistemin ne şekilde devre dışı bırakılabileceğine ilişkin tartışmalar bu çalışmanın konusu değildir.

Bu çalışmada daha önce belirtildiği gibi, tüm Kürtler PKK'yı desteklememiştir. Köy koruculuğu sistemini de göz önünde bulundurarak, Türkiye'deki PKK kaynaklı şiddeti Kürt savaşı gibi sunmak oldukça yanıltıcı bir yaklaşım olacaktır. Yani tüm Kürtlerin PKK ile aynı doğrultuda düşündüğü ve PKK'yı desteklediği tezi doğru değildir. En basit anlamda 28 yıldır devam eden koruculuk sistemi Kürtlerin PKK'ya desteğinin kesin ve kalıcı olmadığını göstergesidir (Kocher, 2002).

1994 ve 1999 yıllarında yaşanan PKK kaynaklı şiddet olaylarında görülen azalmalar örgütün sonunun geldiği anlamını taşımamaktadır. Örgüt eylemleri 1992 yılından itibaren önemli oranda azalmıştır. Yine de örgüt ayakta kalmayı başarmış ve 2006 sonrasında kendisini yenilemiştir. Bu durumdan şiddet olaylarının azalması ile örgütün sonunun gelmesinin iki ayrı durum olduğu sonucu çıkarılabilir (Kim ve Minwoo, 2008: 65-88). Hem devlet hem de örgüt, geçmişte yaptıkları hatalardan dersler almıştır. Örgüt şehirlerde yapılanmak suretiyle eylemler yapmıştır. Devlet terör örgütünün geçmişten aldığı dersler sonucu geliştirdiği yeni yaklaşımları anlamada geçmişte başarısız olmuş olabilir ancak örgütün mevcudiyetini sürdürmeye yönelik çabalarını yakından takip etmeli ve sürekli teyakkuz halinde olmalıdır. Devlet her zaman örgütten bir adım önde olmaya ve durumun gerektirdiği her türlü tedbiri önceden alacak şekilde yapılanmaya ihtiyaç duymaktadır.

Sonuç

1987-1999 yılları arasında köy koruculuğu sisteminin her türlü dezavantajına rağmen terörle mücadelede faydalı olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Korucular teröristlerin yerel halkın geri kalanından izole edilmesinde ve örgütün böl-